

про зневіру або байдужість. Стурбував факт, виявлений анкетуванням, що магістри не бачать своїм захисником органи студентського самоврядування.

Питання правопросвітництва одне із пріоритетних у навчально-виховному процесі вищої школи. В першу чергу, освітній омбудсмен має донести до здобувачів освіти інформацію про правові інструменти захисту своїх прав, про вирішення складних ситуацій в освітньому процесі у правовий спосіб. Подальші дослідження можуть бути скеровані на вдосконалення підходів та методів формування правової обізнаності та правосвідомості молоді. Належний рівень правообізнаності студентів дозволить регулярно впливати на систему якості освіти через взаємовигідні двосторонні стосунки між студентством та університетом.

Список використаних джерел

1. Студентоцентризм у системі забезпечення якості освіти в економічному університеті [Електронний ресурс]: зб. Матеріалів Всеукр. наук.- метод. конф. за міжнар. участю (Київ, 2–3 берез. 2016 р.) – К.: КНЕУ, 2016 – 434с.
2. Освітні правовідносини у вищій школі України у питаннях та відповідях. Науково-практичний посібник [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pravo.sociology-ua.net/ua/praktichnij-posibnik>

ДИЗАЙН ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ФІЗИЧНОМУ ТА ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРАХ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНИХ НАВИЧОК

Шпеко Анна Андріївна

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

У реаліях сьогодення педагоги мають підтримувати такі умови, за яких в учнів буде можливість співпрацювати, вільно демонструвати емоційні реакції, заспокоюватися, ефективно комунікувати, підбадьорювати, орієнтуватися в соціальних ситуаціях, вирішувати проблемні питання, тобто формувати соціально-емоційні навички для успішної адаптації до викликів сучасного суспільства. Для того, щоб заохотити покоління Альфа, вчителю початкових класів потрібно періодично доповнювати й оновлювати дизайн освітнього середовища як фізичного, так і цифрового простору, щоб він був візуальним стимулом до такого навчання.

Метою наукової розвідки є визначення особливостей створення дизайну освітнього середовища як компонента системи формування соціально-емоційних навичок учнів молодшого шкільного віку.

Питання сутності освітнього середовища, проєктування та організації класного приміщення початкової школи після того, як відбулося реформування Нової української школи (далі – НУШ) розглядали С. Барда, О. Боровець,

Т. Водолазська, В. Молодиченко і Н. Молодиченко, Є. Кобаль і Л. Фенчак, Д. Косенко, Г. Товканець, А. Цимбалару. У своїх роботах порушили питання впливу оформлення простору на соціально-емоційний розвиток школярів такі закордонні дослідники, як: Ю. Відеман-ван дер Лаан, Е. Баллін, Р. Мантут, Т. Лаубе, Ч. Нотар і С. Сорбет.

Однією з вимог НУШ є створення безпечного освітнього середовища, яке сприяє гармонійному, вільному розвитку творчої особистості дитини, соціалізації та підвищенню її мотивації до навчання. Для досягнення цієї мети активно впроваджують сучасні рішення, як-от мобільні робочі місця, які легко реорганізувати для групової роботи чи індивідуальної діяльності, використання сучасних ІТ-технологій, мультимедійного обладнання та оновлених освітніх ресурсів. Це реалізується завдяки створенню різноманітних функціональних осередків, колористиці та ергономіці [3].

О. Боровець під освітнім середовищем розуміє «систему впливів й умов формування та розвитку особистості дитини, що реалізуються через соціальне і просторово-предметне оточення» [1, с. 110]. Отже, воно включає не лише класні кімнати, ігрові майданчики, навчальні матеріали, педагогічні методи, а й взаємодію з учителями, однолітками, батьками та іншими людьми, що передають культуру цінностей, які впливають на процес формування особистості.

У контексті дослідження розглянемо дефініції фізичного та цифрового освітніх просторів. Під фізичним освітнім простором вважаємо конкретне розташування та організацію матеріальних об'єктів, таких як класні кімнати, інтер'єр, меблі, освітлення, а також доступ до різних ресурсів.

Натомість цифровий простір, пов'язаний з онлайн-середовищем, співавтори Л. Карташова, М. Кириченко, Т. Сорочан визначають як «сукупність технологічних інструментів, платформ та ресурсів, що охоплює різноманітні аспекти освітнього процесу, включаючи віртуальні навчальні платформи, системи управління навчанням; масові відкриті онлайн-курси; освітні додатки та інструменти; віртуальні класи та вебінари; цифрові підручники та бібліотеки; середовища для співпраці та комунікації; адаптивні системи навчання; віртуальну та доповнену реальність» [2, с. 64].

Відповідно до Типового переліку засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів початкової школи у класі мають бути соціальна складова здоров'я та емоції людини як друковані засоби навчання [4].

Вхід до кабінету починається з дверей, тому навіть вони мають повідомляти про те, що за ними чекають ті, хто підтримує одне одного, що там весело й пізнавально. Творчий учитель може самостійно розробити декоративні елементи, як-от мотиваційні фрази та яскраві зображення, що розміщуватимуться на дверях: «У нашому класі діти щасливі, цінні, кмітливі...», «У нас усе можна: дружити, мріяти, думати, жартувати...», «Бажаємо всім радості, див...», «Заходьте до нас з мрією у серці, усмішкою на обличчі, з хорошими намірами...», «Візьми комплімент і передай далі: з тобою весело, усміхнись, бо тобі це личить...». Окрім цього, доцільно прикрашати двері до свят, що занурить учнів молодшого шкільного віку в затишну атмосферу. Якщо ж учитель не бажає створювати наочність самостійно, завжди

можна знайти якісні розробки (наприклад, на сайті «Майстерня казок Олександра Зімби») чи надихнутися ідеями іноземних колег на Pinterest.

Біля дверей доречно розмістити картки з малюнками для вибору способу привітання: нахил голови, рукостискання, поклон, обійми, сказати «привіт» іноземною мовою, створити руками серце, покружляти тощо. Це може стати рутинною, як і спільно створені правила класу, за яких поважають, цінують схожості і відмінності всіх.

У межах вдосконалення організації освітнього середовища пропонується впровадження інноваційної візуальної системи, спрямованої на фіксацію присутності учнів у класі та оперативне відображення їхнього емоційного стану на початку навчального дня. Для реалізації зазначеної методики використовуються невеликі коробки, аналогічні сірниковим, з персоналізованим ідентифікатором у вигляді фотографії учня на лицевій стороні. Коробки монтуються на стенді, що встановлюється у визначеному місці в класі, бажано недалеко від входних дверей. Безпосередньо поруч із стендом розміщується, наприклад, тканинний мішок із набором піктографічних зображень (смайлів), що репрезентують різні емоційні стани. Прибувши до закладу освіти, учень обирає емодзі з мішечка, що відповідає його настрою, і фіксує його всередині висунутої шухляди коробка з використанням текстильної застібки. Описаний алгоритм дій дозволяє вчителю оперативно промоніторити колективний настрій учнів й адаптувати освітній процес з урахуванням чинного емоційного контексту.

Освітнє середовище повинно відображати динаміку нововведень, що узгоджується зі змінами в реальному світі, які учні спостерігають за межами школи. Оформлення стін має забезпечувати достатню кількість матеріалу як дидактичного, так і розважального чи демонстраційного характеру. Використання QR-кодів для інтерактивних завдань, жартів, новин ініціює обговорення.

У класному просторі обов'язково мають бути роботи школярів і вчителя, а також фотографії, які не лише прикрашають приміщення, але й мотивують учнів до активної участі в житті класу. Наприклад, до Дня закоханих можна запропонувати створення фотоколажів, де учні демонструють серце у креативних позах або за допомогою символічних жестів. Іншим варіантом є художнє оформлення фотографій відповідно до святкової тематики. Для цього використовуються фотомонтажі, в яких обличчя учнів підставляються у зображення з мантіями, кролями чи курчатами (наприклад, до Великодня), або ж у ролі ялинок, ельфів чи інших новорічних персонажів (для різдвяного декору). Також пропонуємо розмістити мудборд не лише зі світлинами, на яких учні показують по три будь-які емоції, а й цитатами дітей. Такі заходи не тільки сприяють розвитку творчості та фантазії учасників освітнього процесу, але й формують позитивну емоційну атмосферу, що стимулює до колективної роботи та взаємодії. Окрім того, залучення вчителя до створення робіт разом із учнями посилює почуття єдності у колективі.

Оскільки сучасні парти є мобільними, то час від часу необхідно переставляти їх, щоб було як парне розміщення, так і індивідуальне, як півколом, так і «ялинками», як перпендикулярними рядами, так і підковами

тощо. Звісно, враховуємо, що вибір розміщення по-різному підходить для певних видів діяльності: наприклад, для виконання індивідуальних завдань найкраще підходить традиційне розташування сіткою, а розміщення кутками чи невеликими підковами – для групових проєктів і творчих завдань. Також доцільно використовувати килимки як елемент просторової організації, оскільки сидіння та діяльність на них сприяє невимушеній атмосфері для взаємодії всього класу чи невеликих груп, відновлення та зняття емоційної напруги. Бажано, щоб у класі були креативні, ігрові зони, куточок для вирішення конфліктів, дошка для проєктів. Відтак молодші школярі будуть індивідуально досягати успіху і вирішувати спільні завдання разом.

Важливо створити осередок емоційного комфорту, який є місцем для:

- емоційного розвантаження, наприклад, місця з подушками, м'яким кріслом-мішком чи сенсорними іграшками;
- куточка емоцій, де є плакати чи таблички з поясненням різних емоцій і почуттів та порадами, щоб покращити настрій чи заспокоїтися;
- малювання, записування своїх емоцій чи однокласників на стикерах;
- стенду, до якого учні прикріплюють прищипки і визначають настрій чи мішечків з різними емоціями, у які треба класти камінці;
- зберігання розмальовок або заламінованих карток для визначення емоційного стану. Для цього ефективним є використання ілюстрацій банок, поруч із якими зображені персонажі мультфільму «Думками навиворіт 2». Коли дитина приходить до школи, то бере таку картку і протягом дня замальовує маркером, на якому є губка, потрібні баночки з емоціями.

Описані вище особливості дизайну є можливими під час очного навчання, тому потрібно знати ще й аспекти оформлення онлайн-уроків. Диджиталізація відкрила нові можливості для забезпечення доступності початкової освіти, особливо у періоди невизначеності, під час пандемії чи несприятливих погодних умов. Важливо пам'ятати, що в цифровому просторі необхідно зберігати людську взаємодію, емоційний зв'язок та забезпечувати активну участь усіх учасників освітнього процесу. Впровадження цифрових технологій та інтерактивних інструментів для покращення якості освіти формує готовність до функціонування в умовах цифрового суспільства.

Перш ніж починати проводити уроки дистанційно варто подумати про інтерфейс онлайн-класу так, ніби це реальна класна кімната початкової школи. Перший крок – це створення чату класу в тому месенджері, де є більшість дітей. Учні з учителем мають домовитися про те, як його підписати і обрати зображення чату. Орім цього, весела активність і водночас особливість класної спільноти – створення спільних стикерів, а важливим моментом є домовленість про правила листування.

Другий крок – вибір платформи, що забезпечує відеозустріч. Якщо навчання відбувається в Zoom, то можна налаштувати фільтр відео, змінити фон як вчителю, так і учням. Учитель може запропонувати і відправити якісні зображення у спільний чат, що підходять під сезон, тематику уроків. На цій платформі є можливість об'єднувати дітей у віртуальних кімнатах із доступом до них, що є важливим аспектом командної роботи.

Третім кроком є вибір інтерактивної дошки, на якій буде подано зміст уроків, наприклад Miro, Classroomscreen, Padlet або Jamboard. Адже паперова книжка у такому випадку зовсім не мотивуватиме школярів. На дошці можна помістити завдання і з підручника, проте додати їм інтерактивності. Учитель зможе перетягувати певні елементи, а учні дивитимуться й дивуватимуться, що знаходиться за предметами, як-от потрібно пройти доріжку по камінцям з виразами, за кожним сховати рухоме зображення чи коротеньке відео з персонажами уроку. Також треба дібрати інструменти для обміну емоціями й думками про освітній процес, щоб усі учні могли бачити на екрані ці записи.

На мультимедійних презентаціях для демонстрації онлайн або у фізичному просторі на слайдах можна додати персонажів, які протягом уроку підтримуватимуть активність школярів. Тобто організація системи заохочення слугуватиме механізмом візуального зацікавлення учнів.

До створення та оснащення освітнього середовища вчителю потрібно долучати учнів та їхніх батьків, щоб під час спільної модернізації кожен відчував приналежність до єдиної класної родини. Проте ця робота не має перетворитися на примусову. Тільки тоді це буде вдалою ідеєю, якщо батьки і діти охоче залучатимуться до цього процесу. Такий підхід також допоможе врахувати потреби й інтереси кожного, створивши освітній простір комфортним і корисним для всіх.

Отже, дизайн освітнього середовища має бути не лише зручним, привабливим і функціональним, а й орієнтованим на формування соціально-емоційних навичок, гнучким і невимушеним, таким, що демонструє підтримку співпраці учнів в їхньому шкільному житті, готовність до змін, сигналізуватиме про комфорт як у фізичному, так і цифровому просторі. У процесі розробки варто акцентувати на інтерактивності, активній взаємодії учасників освітнього процесу, розвитку емоційного інтелекту, сприяти формуванню довірливих стосунків та мотивації до навчання.

Список використаних джерел

1. Боровець О. В. Організація освітнього простору Нової української школи: дидактичний аспект. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2022. Вип. 207. С. 109–113. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-207-109-113>
2. Карташова Л. А., Кириченко М. О., Сорочан Т. М. Цифровий освітній простір та цифрове освітнє середовище: можливості для інновацій і реформ. Сучасні досягнення в науці та освіті : матеріали XIX Міжнародної наукової конференції (м. Нетанія, 29 вересня–6 жовтня 2024 р.). Нетанія, 2024. С. 62–68.
3. Наказ МОН від 23.03.2018 № 283 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0283729-18#Text> (дата звернення: 20.01.2025).
3. Наказ МОН від 07.02.2020 № 143 «Про затвердження Типового переліку засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів початкової школи». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0258-20#Text> (дата звернення: 19.01.2025).